

Област Кърджали

- ▶ Население (2021)
- ▶ Територия (кв.км)
- ▶ Брой на населените места
- ▶ Дял на населението в градовете (%)

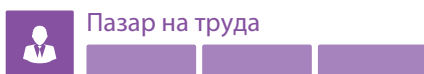
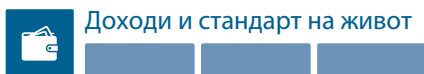
161 024
3209
468
40,2

Залатите и доходите в област Кърджали нарастват значително, но продължават да са под средните за страната. Икономическата активност и заетостта в областта отбелязват рекордни ръстове, въпреки че остават на по-неблагоприятни от средните за страната нива. Инвестиционната и бизнес активност са сравнително ниски и през 2020 година. Гъстотата на железопътната мрежа също е сравнително ограничена. Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско. Самооценките за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ се повишават.

Коефициентът на естествен прираст е сравнително висок. Представянето на учениците от областта остава ниско и през 2022 година. Местното здравеопазване страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали е сред най-ниските в страната, а разкриваемостта им – сред най-високите. Обемът на образуваните битовите отпадъци е нисък, но и малка част от него се предава за третиране и рециклиране. Културният живот в областта е сред най-слабо активните.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■■

През последните няколко години brutният вътрешен продукт на човек от населението в област Кърджали нараства стабилно. През 2020 г. той отново отбелязва рекорден ръст (14,3% при 0,2% в страната) и достига 11,0 хил. лв. (при 17,3 хил. лв. в страната). Заплатите и доходите в областта също се повишават значително, но остават под средните за страната стойности. Средната годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 12,7 хил. лв. (при 16,7 хил. лв. в страната).

Тези процеси са съпътствани от намаляващо, но все още високо ниво на бедност в областта. Делът на населението, живеещо с материални лишения в област Кърджали, е 20,5% (при 19,4% в страната), а на това, живеещо под националната линия на бедност – 25,5% (при 22,1% в страната).

Пазар на труда ■■■■

Икономическата активност и заетостта в област Кърджали отбелязват рекордни ръстове (с по 6 пр.п.) през 2021 г., въпреки че остават по-ниски от средните за страната нива. Коефициентът на икономическа активност достига 69,0% (при 72,0% в страната), а този на заетостта – 67,9% (при 68,1% в страната). Същевременно коефициентът на безработица остава сравнително нисък.

Образователната структура на работната сила също се подобрява значително, но и тя продължава да е по-неблагоприятна от средната. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява до 26,6% (при 16,6% в страната), а на висшестите се повишава до 24,2% (при 29,6% в страната).

Застаряването на населението се отразява и на пазара на труда. Кърджали е една от двете области (заедно със Смолян), в които коефициентът на демографско заместване е по-нисък от 50%. През 2021 г. съотношението на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 49,0% (при 69,4% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват наполовина толкова младежи, на които им предстои да се вляят в работната сила.

Инвестиции и икономика ■■

Инвестиционната и бизнес активност в областта са сравнително ниски и през 2020 г., поставяйки Кърджали на предпоследното място (преди област Сливен) в тази категория. Кърджали остава областта с най-нисък брой на нефинансовите предприятия – 32 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). През 2020 г. в областта се наблюдава и отлив на вътрешни и външни инвестиции. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намаляват драстично до 1,4 хил. лв. на човек (при 3,3 хил. лв. в страната), а преките чуждестран-

ни инвестиции – до 1,6 хил. евро на човек (при 3,9 хил. евро в страната).

Същевременно произведената продукция в областта отбелязва пореден висок ръст, въпреки че остава значително под средната за страната спрямо населението – 11,2 хил. лв. в Кърджали при 27,2 хил. лв. в страната.

Усвояването на европейски средства в областта нараства, но продължава да изостава от средните нива. Към 30 юни 2022 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Кърджали достига 1727 лв. на човек от населението. В рамките на областта най-много средства усвояват общините Кърджали и Момчилград.

Инфраструктура ■■■■

Гъстотата на железопътната мрежа в област Кърджали е сред най-ниските в страната и през 2021 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително малък (11,2% при 18,5% в страната). Делът на пътната настилка в добро състояние обаче нараства и е близък до средния (41% при 42% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет се повишава и през 2021 г. дори изпреварва средния за страната. Делът на газифицираните домакинства остава сред най-ниските. Инсталираните ВЕИ мощности са сравнително много.

Местни данъци ■■■■

Нивото на местните данъци в общините в област Кърджали остава сравнително ниско и през 2022 г., като особено голяма е разликата при размера на данъците върху търговията на дребно и върху недвижимите имоти на юридическите лица. Данъците върху прехвърлянето на собственост и върху превозните средства и леките автомобили са по-високи от средните. В рамките на областта най-ниски като цяло са местните данъци в община Черноочене, а най-високи – в община Ардино.

Администрация ■■

Покритието на територията на областта от кадастралната карта е съизмеримо със средното за страната и през 2021 г. вече е почти 98%.

Самооценките на местната администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2022 г. се повишават, но остават сравнително ниски. Подобна е тенденцията по отношение на оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление, която достига 66,0% (при 70,2% в страната) през 2022 година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■■■

Естественят прираст намалява значително и през 2021 г., но остава сравнително висок с коефициент от -11,1‰ (при -13,2‰ в страната). Областта продължава да привлича голям брой хора и коефициентът на механичен прираст (12,6‰) е най-високият в страната.

Коефициентите на възрастова зависимост в областта продължават да нарастват, но са близки до средните за страната. Съотношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 155,7% (при 149,3% в страната), а към това на 15–64 години – 34,1% (при 34,0% в страната).

Делът на градското население в област Кърджали остава най-ниският в страната – 40,2% (при 73,1% в страната), но гъстотата му е сравнително висока – 1981 души на кв. км (при 1489 души на кв. км в страната).

Образование ■■■

Записването в V–VII клас в областта продължава да намалява и е сред най-ниските в страната и през 2021 г. – 76,0% (при 85,9% в страната). Същевременно обаче делът на второгодниците и този на напусналите основното и средното образование остават сравнително малки. Броят на преподавателите се задържа висок и нараства – 109 на хиляда ученици (при 97 на хиляда ученици в страната).

Представянето на учениците от областта остава слабо и през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 30,5 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,73 (при „Добър“ 3,97 в страната). Делът на слабите оценки по български език и литература отново е сред най-високите в страната – 25,9% (при 17,0% в страната).

Висшето образование е слабо представено в областта с 4 студенти на хиляда души от населението (при 32 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■

Здравното осигуряване на практика покрива цялото население на област Кърджали и през 2021 г. Същевременно здравеопазването в областта страда от хроничен недостиг на лекари и на болнични легла. Кърджали е областта с най-малък брой и на общопрактикуващи лекари, и на специалисти спрямо населението. На един общопрактикуващ лекар се падат средно по 3097 души (при 1734 души на лекар в страната).

Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък и продължава да намалява през последните няколко години до 3,45 легла на хиляда души от населението (при 5,62 на хиляда души в страната).

Преминалите за лечение болни са сравнително малко (120,9 на хиляда души при 222,6 на хиляда души в страната), което подсказва, че населението може би търси здравни грижи извън областта.

Ред и сигурност ■■■■■

През 2021 г. при правораздавателната система в областта се наблюдава едновременно свиване на натовареността и намаляване на бързината. Един съдия разглежда средно по 6,4 дела месечно (при 9,0 дела на съдия в страната), а наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, са 86% (при 89% в страната).

Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Кърджали е сред най-ниските в страната и над двойно по-малък от средния – 4,7 престъпления на хиляда души от населението (при 9,8 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е по-висока и нараства до 66,5% в областта (при 51,7% в страната).

Околна среда ■■■■■

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е сред най-ниските в страната – 250 кг на човек (при 409 кг на човек в страната) през 2020 година. Същевременно обаче сравнително малка част от него се предава за третиране и рециклиране – 7,3% (при 69,3% в страната).

Изключително ниският дял на градското население в областта обяснява и малкият дял на населението в селища с обществена канализация – 44,3% (при 76,3% в страната), както и този на свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 36,7% (при 66,7% в страната).

Кърджали е сред най-залесените области в страната. Делът на горската територия е 54,9% (при 33,1% в страната). Нарушената територия пък е сравнително ограничена – 0,14% (при 0,42% в страната) през 2021 година.

Култура ■■■

Културният живот в област Кърджали е сред най-слабо активните и през 2021 година. Пандемията и ограниченията на културните мероприятия в страната се отразяват още по-негативно в областта. През 2021 г. се наблюдава известно повишаване на посещенията на различни културни мероприятия и институции, но то не може да компенсира големия спад през предходната година. Посещенията в кината намаляват до 27 на хиляда души (при 351 на хиляда души в страната). Посещенията в музеите достигат 49 на хиляда души (при 426 на хиляда души в страната), а в театрите – 37 на хиляда души (при 129 на хиляда души в страната). Посещенията на библиотеките спрямо населението са двойно по-ниски в областта.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9656	11 034	n.a.	17 299
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 356	12 705	n.a.	16 687
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	35,2	30,8	25,5	22,1
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	65,1	62,8	69,0	72,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	63,7	61,9	67,9	68,1
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече (%)	(2,0)	(1,4)	(1,7)	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	33,7	34,3	26,6	16,6
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	18,6	17,6	24,2	29,6
Произведена продукция (лв./човек)	10 206	11 191	n.a.	27 213
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3861	1352	n.a.	3348
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2013	1608	n.a.	3877
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	67,5	77,3	85,6	83,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	33,3	35,3	40,9	42,0
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,2	20,2	20,2	18,0
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	54,1	59,4	66,0	70,2

Индикатори на социалното развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-3,6	-7,1	-11,1	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	37,2	23,2	12,6	1,9
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,92	3,98	3,73	3,97
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	31,9	31,7	30,5	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	80,3	77,2	76,0	85,9
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	104	104	109	97
Дял на здравноосигурените лица (%)	104,7	100,0	100,0	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар	2985	3067	3097	1734
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,1	5,0	4,7	9,8
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,5	7,5	6,4	9,0
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	44,8	44,3	n.a.	76,3
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	248	250	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	7,3	7,3	n.a.	69,3
Посещения в кината на 1000 души от населението	90	18	27	351
Посещения в музеите на 1000 души от населението	100	39	49	426

* Данните за 2021 г. са включени в изследването от 2022 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2021/22 година, а матурите са проведени през 2022 година. Същото важи и за предходните години.